

EDUKACJA REGIONALNA W SZKOLE.

-MODEL EDUKACYJNY.

mgr LIDIA NOWAK-KWIATKOWSKA

Wprowadzenie regionalizmu, koncentrującego się na pielęgnowaniu i rozwijaniu dziedzictwa kulturowego w regionie, do **systemu** szkolnictwa, to przede wszystkim kształtowanie etycznego stosunku do małej ojczyzny, wydobywanie w procesie edukacyjnym i wychowawczym wartości jakie tkwią w przyrodniczym, kulturowym i społecznym otoczeniu **ucznia**.

Podstawa programowa kształcenia ogólnego w szkole dotycząca Edukacji **regionalnej** według Ministerstwa posiada następujące cele:

- poznanie najbliższego środowiska i specyfiki swojego regionu,
- rozwijanie wartości rodzinnych związanych z wartościami kulturowymi wspólnoty lokalnej,
- rozwój postaw patriotycznych związanych z tożsamością kultury regionalnej,
- rozwijanie wiedzy o kulturze własnego regionu i jej związkach z kulturą narodową,
- kontakt ze środowiskiem lokalnym w celu wytworzenia bliskich więzi i zrozumienia różnorodnych przynależności człowieka,
- ugruntowanie poczucia tożsamości narodowej przez rozwój tożsamości regionalnej,
- rozwijanie wiedzy o historii regionu w powiązaniu z tradycjami własnej rodziny,
- poznawanie własnego regionu, w tym dziedzictwa kulturowego, jako część Polski i Europy,
- pogłębianie więzi ze swoim środowiskiem, regionem, krajem,
- kształtowanie tożsamości regionalnej w kontekście wartości narodowych i europejskich,
- przygotowanie do dojrzałego życia w strukturach regionalnych, narodowych, państwowych i europejskich,

- rozwijanie szacunku wobec innych wspólnot regionalnych, etnicznych i narodowych.

Do głównych celów edukacji regionalnej należy według założeń programowych „kształtowanie poczucia własnej tożsamości nie jako postawy separacji, ale jako fundamentu tworzenia postaw otwartych, liberalnych, nastawionych na pluralizm różnych ludzkich kultur i ich zrozumienie”.

Istotę edukacji regionalnej, jej znaczenie i główny cel objaśnia nurt, którego przedstawicielem jest Jerzy Nikitorowicz prowadzący badania na Uniwersytecie w Białymstoku. Według jego opinii, edukacji regionalnej przypisuje się jako główny cel „przeciwstawienie się źle pojętej globalizacji, uniformizmowi i dezorganizacji życia społecznego, wyrażając wszak stanowisko, iż przeciwstawienie się tych dwóch tendencji jest szkodliwe dla procesów integracji i demokratyzacji życia”.

W opinii Piotra Petrykowskiego zajmującego się zagadnieniami i badaniami edukacji regionalnej w Instytucie Pedagogiki Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, podstawowe założenie badań dotyczących problematyki edukacji regionalnej „opiera się na ujmowaniu edukacji regionalnej jako procesu budzenia potrzeb i kształtowania umiejętności dostrzegania i odkrywania wartości tkwiących w otaczających jednostkę przestrzeni w różnych okresach jej życia w zależności od stopnia zakorzenienia się w niej”.

Czym zatem powinna się charakteryzować edukacja regionalna, jakie powinny przyświecać jej cele jeśli chodzi o zaznajomienie się z jej tematyką młodych ludzi? Otóż w regionalizmie ważne jest wprowadzenie ucznia w świat wartości środowiska i pomoc w identyfikowaniu się z tymi wartościami. Cele takie jak przekaz wiedzy, wydobycie wartości i kształtowanie tożsamości, powinny być ukazywane wychowankom w formie propozycji i całego systemu wartości, które powinni zaakceptować i z którymi powinni się identyfikować. W procesie kształtowania tożsamości regionalnej podstawową rolę powinna spełniać rodzina, w której dziecko od najmłodszych lat poznaje tradycje regionalne. Do zadań rodziców należy troska o wychowanie **dzieci**, o poszanowanie dóbr kulturowych. Powinni uczyć dzieci, jak należy obcować z dobrami kultury

regionalnej, ukazując im zarówno związek kultury regionalnej z człowiekiem, jak i głęboki sens pozytywnego działania na rzecz wspólnoty regionalnej. Rozpoczętą edukację regionalną w rodzinie powinna kontynuować szkoła, opierając się na założeniach programowych dotyczących regionalizmu. Dzieci i młodzież uczęszczając na zajęcia z edukacji regionalnej mają okazję zaznajomić się z położeniem geograficznym swej miejscowości jej pięknem przyrody, tradycjami, historią, zabytkami kultury, ale oprócz rzeczy widocznych poznać również zwyczaje i obrzędy pielęgnowane przez pokolenia w miejscu ich zamieszkania.

Bibliografia:

Miesięcznik nauczycieli i wychowawców katolickich, Nr.4 (112)2002,
Założenia programowe MEN, Dziedzictwo kulturowe w regionie, Warszawa
1995, Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku

Podstawa prawna ścieżki edukacyjnej*

Podstawa programowa kształcenia ogólnego (Dz. U. Nr 61 z dn. 19.06.2001r.
poz. 625)

"Edukacja regionalna - dziedzictwo kulturowe w regionie" ma służyć poznaniu przez uczniów własnej tożsamości i kształtowaniu postaw tolerancyjnych otwartych, nastawionych na pluralizm, rozumienie i akceptację różnych kultur. Chodzi w niej o wychowanie do bycia aktywnym, żywym świadkiem wartości" - co jest istotne w obecnej reformie**.

Oferta zatwierdzonych przez MEN programów nauczania (ścieżek edukacyjnych) na stronie internetowej: www.men.waw.pl

Można też skorzystać z publikowanych w Internecie pełnotekstowych wersji programów w formie elektronicznej.

Program ścieżki regionalnej znajduje się pod adresem www.wszpwn.com.pl

Szkoła Podstawowa

Cele edukacyjne

1. Poznanie najbliższego środowiska i specyfiki swojego regionu.
2. Rozwijanie wartości rodzinnych związanych z wartościami kulturowymi wspólnoty lokalnej.
3. Rozwój postaw patriotycznych związanych z tożsamością kultury regionalnej.

Zadania szkoły

1. Umożliwianie poznania regionu i jego kultury.
2. Wprowadzenie w życie kulturalne wspólnoty lokalnej.
3. Kształtowanie tożsamości narodowej w aspekcie tożsamości regionalnej.

Treści nauczania

1. Najbliższe otoczenie domu rodzinnego, sąsiedztwa i szkoły.
2. Ogólna charakterystyka geograficzna i kulturowa regionu oraz jego podstawowe nazewnictwo; główne symbole regionalne.
3. Język regionu, gwara, nazewnictwo.
4. Elementy historii regionu i ich związki z historią i tradycją własnej rodziny.
5. Lokalne i regionalne tradycje, święta, obyczaje i zwyczaje.
6. Miejscowe podania, przysłowia, muzyka, architektura, plastyka, tradycyjne rzemiosło, sztuka ludowa i folklor.
7. Sylwetki osób zasłużonych dla środowiska lokalnego, regionu i kraju.

Osiągnięcia

1. Odczytywanie znaków łączących tradycję rodzinną z tradycjami regionu.
2. Dostrzeganie wpływu wartości związanych z kulturą regionu na życie poszczególnych ludzi.
3. Świadome i aktywne uczestnictwo w życiu wspólnoty lokalnej, w zachowaniu i pomnażaniu dziedzictwa kulturowego.

Gimnazjum

Cele edukacyjne

1. Rozwijanie wiedzy o kulturze własnego regionu i jej związkach z kulturą narodową.
2. Kontakt ze środowiskiem lokalnym w celu wytworzenia bliskich więzi i zrozumienia różnorodnych przynależności człowieka.
3. Ugruntowanie poczucia tożsamości narodowej przez rozwój tożsamości regionalnej.
4. Rozwijanie wiedzy o historii regionu w powiązaniu z tradycjami własnej rodziny.

Zadania szkoły

1. Wprowadzenie w świat tradycji regionu i należących do niej wartości.
2. Wskazywanie przykładów umożliwiających integrację z kulturą regionu.
3. Wspieranie kontaktów z osobami i instytucjami zajmującymi się ochroną i pomnażaniem dziedzictwa kulturowego w regionie.

Treści nauczania

1. Położenie i zróżnicowanie przestrzenne elementów środowiska geograficznego regionu.
2. Rola regionu i jego związki z innymi regionami Polski.
3. Charakterystyka i pochodzenie społeczności regionalnej.
4. Elementy historii regionu i jego najwybitniejsi przedstawiciele.
5. Język regionalny, gwary i nazewnictwo regionalne, miejscowe nazwy, imiona i nazwiska.
6. Elementy dziejów kultury regionalnej, regionalne tradycja, obyczaje i zwyczaje, muzyka.
7. Główne zabytki przyrody i architektury w regionie.
8. Historia i tradycja własnej rodziny na tle historii i tradycji regionu.

Osiągnięcia

1. Odnajdywanie wartości, jaką stanowi wspólnota lokalna i jej kultura w życiu człowieka.
2. Prezentowanie własnego regionu i jego walorów oraz cech wyróżniających.
3. Działanie na rzecz ochrony regionalnego dziedzictwa kulturowego.
4. Udział w lokalnych inicjatywach kulturalnych.
5. Wybrane umiejętności regionalne (tańce, śpiewy).

Liceum

Cele edukacyjne

1. Poznawanie własnego regionu, w tym dziedzictwa kulturowego, jako część Polski i Europy.
2. Pogłębianie więzi ze swoim środowiskiem, regionem, krajem.
3. Kształtowanie tożsamości regionalnej w kontekście wartości narodowych i europejskich.
4. Przygotowanie do dojrzałego życia w strukturach regionalnych, narodowych, państwowych i europejskich.
5. Rozwijanie szacunku wobec innych wspólnot regionalnych, etnicznych i narodowych.

Zadania szkoły

1. Umożliwienie zdobywania wszechstronnej wiedzy o własnym regionie.
2. Stworzenie sytuacji wyzwalających w uczniach twórczość, wzbogacających dorobek dziedzictwa kulturowego.
3. Ułatwienie dostrzegania znaczenia wartości własnego regionu i kraju w życiu osobistym.
4. Przygotowanie i wprowadzenie do roli aktywnego, odpowiedzialnego współgospodarza regionu i kraju oraz uczestnika życia wspólnoty europejskiej.

Treści nauczania

1. Dzieje regionu na tle historii Polski i Europy.
2. Specyfika przyrodnicza, społeczna, ekonomiczna, kulturowa regionu w relacji z innymi regionami Polski i Europy.
3. Przeszłość regionu, jego dziedzictwo kulturowe jako podstawa rozumienia współczesności regionu.
4. Perspektywy i szanse rozwoju regionu we współpracy krajowej i międzynarodowej.
5. Promocja regionu w kraju i za granicą.

Osiągnięcia

1. Zdobywanie wieloaspektowej wiedzy o regionie, w tym o jego dziedzictwie kulturowym, na tle Polski i Europy.
2. Dostrzeganie znaczenia wartości regionu w życiu osobistym, wspólnotowym i społecznym.
3. Całościowe postrzeganie regionu jako miejsca życia, aktywności i szeroko rozumianej twórczości.
4. Świadomy udział w życiu kulturalnym, społecznym, gospodarczym i politycznym środowiska lokalnego.
5. Pielęgnowanie i pomnażanie regionalnego i narodowego dziedzictwa kulturowego.
6. Umiejętności prezentowania i promowania regionu w kraju i za granicą.
7. Dostrzeganie wartości kultury narodowej i jej różnorodności regionalnej na tle kultur innych wspólnot etnicznych i narodowych.
8. Ukształtowanie postawy solidarności narodowej i otwartości na inne wspólnoty oraz kultury.

* Ścieżka edukacyjna to rodzaj zajęć edukacyjnych o charakterze międzyprzedmiotowym. Treści koncentrują się wokół tematyki, która nie mieści się w całości w żadnym z przedmiotów nauczania, ma szczególne znaczenie poznawcze i wychowawcze oraz służy całościowemu postrzeganiu przez ucznia

otaczającej rzeczywistości.

** Repsch E. i in.: Ministerstwo Edukacji Narodowej o edukacji regionalnej - dziedzictwie kulturowym w regionie. Biblioteczka Reformy nr 24, MEN, Warszawa 2000.

EDUKACJA REGIONALNA

Zestawienie bibliograficzne w wyborze

Zagadnienia ogólne

Programy i plany dydaktyczno-wychowawcze

ANGIEL Joanna : *Edukacja regionalna – dziedzictwo kulturowe w regionie : jak tworzyć szkolny program ścieżki międzyprzedmiotowej* // W : Edukacja regionalna : dziedzictwo kulturowe w zreformowanej szkole : praca zbiorowa / pod red. Stefana Bednarka. - Wrocław, 1999. - S.134-139

ANGIEL Joanna, REPSCH Ewa : *Edukacja regionalna - dziedzictwo kulturowe w regionie.* - Warszawa : Polska Sekcja C.I.O.F.F., 1999
Program przeznaczony dla I, II, III etapu edukacyjnego

BILIŃSKI Lucjan : *Regionalizm - przeżytek czy szansa, której nie wolno zmarnować* // Bibliotekarz. - 2000, nr 10, s. 9-13

BLEJA-SOSNA Barbara : *Kim jestem, kim mogę być : poradnik wychowawczo-dydaktyczny ścieżek edukacyjnych : dla klasy IV w szkole podstawowej.* - Toruń : Wydaw. Bea-Bleja, [1999]. - S. 68-71 : Edukacja regionalna. Dziedzictwo kulturowe w regionie

BLEJA-SOSNA Barbara : *Kim jestem, kim mogę być? : poradnik wychowawczo-dydaktyczny ścieżek edukacyjnych : dla klasy V w szkole podstawowej.* - Toruń : Wydaw. Bea-Bleja, [1999]. - S. 58-60 : Edukacja regionalna. Dziedzictwo kulturowe w regionie

BLEJA-SOSNA Barbara : *Kim jestem. kim mogę być? : ścieżki edukacyjne : ćwiczenia dla ucznia klasy IV szkoły podstawowej : materiały pomocnicze dla uczniów oraz nauczycieli-wychowawców i nauczycieli przedmiotów skorelowane z Poradnikiem ścieżek edukacyjnych dla klasy IV szkoły podstawowej.* - Toruń : Wydaw. Bea-Bleja, [1999]. - S. 46-49 : Edukacja regionalna. Dziedzictwo kulturowe w regionie

BLEJA-SOSNA Barbara : *Kim jestem, kim mogę być? : ścieżki edukacyjne : ćwiczenia dla ucznia klasy V szkoły podstawowej.* – Toruń : Wydaw. Bea-Bleja, [1999]. – S. 51-56 : Edukacja regionalna. Dziedzictwo kulturowe w regionie

BLEJA-SOSNA Barbara : *Kim jestem, kim mogę być? : ścieżki edukacyjne dla kl. IV-VI w szkole podstawowej : program.* – Toruń : Wydaw. Bea-Bleja, [1999]. – 45 s.

BLEJA-SOSNA Barbara, SKŁADANOWSKA Maria : *Kim jestem, kim mogę być? : poradnik wychowawczo-dydaktyczny ścieżek edukacyjnych : dla klasy VI w szkole podstawowej.* – Toruń : Wydaw. Bea-Bleja, [1999]. – S. 89-94 : Edukacja regionalna. Dziedzictwo kulturowe w regionie

BLEJA-SOSNA Barbara, SKŁADANOWSKA Maria : *Kim jestem, kim mogę być? : ścieżki edukacyjne : ćwiczenia dla ucznia klasy VI szkoły podstawowej.* – Toruń : Wydaw. Bea-Bleja, [1999]. – S. 56-59 : Edukacja regionalna. Dziedzictwo kulturowe w regionie

BOCZUKOWA Beata : *Edukacja regionalna // Nowa Szkoła.* – 2000, nr 3, s. 28-31

DYBA Kazimiera : *Ojczyzna prywatna w szkolnej edukacji historycznej // Wiadomości Historyczne.* – 1992, nr 4, s. 222-227

DENEK Kazimierz : *Ojczyzna – podstawowa wartość edukacji, kultury, krajoznawstwa i regionalizmu // Wychowanie na co Dzień.* – 1998, nr 1/2, s. 3-8

EDUKACJA regionalna : dziedzictwo kulturowe w regionie : program dla szkoły podstawowej (klasy 1-6) / aut. Zofia Piwońska [i in.]. – Rzeszów : Wydaw. Oświat. FOSZE, 1999

EDUKACJA regionalna : dziedzictwo kulturowe w zreformowanej szkole : praca zbiorowa / pod red. Stefana Bednarka. – Wrocław : Wydaw. Silesia, 1999. – 323 s.

GOŁĘBIEWSKA Elżbieta, MAZIARZ Mariusz : *„Tu mieszkam i żyję – moje miejsce na Ziemi” – projekt programu edukacji regionalnej.* – Kl. IV-VI szkoły podstawowej // *Geografia w Szkole.* – 2001, nr 2, s. 77-82

KŁODNICKI Zygmunt : *O sposobach gromadzenia materiałów z zakresu regionalnego dziedzictwa kulturowego // W: Edukacja regionalna : dziedzictwo kulturowe w zreformowanej szkole : praca zbiorowa / pod red. Stefana Bednarka.* – Wrocław, 1999. – S. 72-93

KONIGSBERG Grzegorz : *Multimedialny program "Nowa Sól" – przykład oryginalnego propagowania problematyki regionalnej w szkole średniej* // Geografia w Szkole . – 1999, nr 4, s.228

KORALEWSKA Mariola : *Jak można realizować ścieżkę regionalną?* // Wiadomości Historyczne. – 2002, nr 2, s. 107-108

KWAK Grażyna, BISKUP Elżbieta : *Edukacja regionalna w nowej szkole* // Gazeta Szkolna. – 2001, nr 19, s. 6

MALINOWSKI Jan A. : *Edukacja regionalna w zreformowanej szkole podstawowej i gimnazjum* // Wychowanie na co Dzień. – 1999, nr 9, s. 7-10

MOSIEK Tadeusz : *O edukacji regionalnej. – Plan realizacji edukacji regionalnej w szkole podstawowej* // Forum humanistów. – 2000, nr 4, s. 21-36

NOCOŃ Halina, SOPOT-ZEMBOK Barbara : *Edukacja regionalna w ujęciu interdyscyplinarnym (na przykładzie programu nauczania dla klasy VII pt. "Ziemia Pszczyńska – dawniej i dziś")* // Wychowanie na co Dzień. – 1998, nr 7/8, wkł. s. I-VII

RACZYŃSKA Dorota, JURSKA Elżbieta : *Uczniowie Szkoły Podstawowej w Wolborzu w poszukiwaniu swoich korzeni* // Biblioteka w Szkole. – 1997, nr 9, s. 15

SŁYSZEWSKA Alicja : *Społeczno-kulturowa funkcja edukacji regionalnej na przykładzie doświadczeń kociewskich* // Wychowanie na co Dzień. – 2000, nr 10/11, s.34-36

SOPOT-ZEMBOK Barbara, NOCOŃ Halina : *Wartości a edukacja regionalna* // Wychowanie na co Dzień. – 1997, nr 10/11, s. 29-30

STRUMIDŁO Maria : *Nauczyciel bibliotekarz – animator wychowania regionalnego* // Biblioteka w Szkole. – 1997, nr 1, s. 5-6

STRONSKA Maria : *Kształtowanie zainteresowań folklorem w edukacji wczesnoszkolnej* // Forum humanistów. – 2000, nr 4, s. 62-66

ZELMA Anna : *Edukacja regionalna* // Wychowawca. – 2000, nr 10, s. 8-11

ZELMA Anna : *Szkoła i dom w edukacji regionalnej* // Edukacja i Dialog. – 2001, nr 6, s. 20-25

Propozycje metodyczne

ANGIEL Joanna : *Jak realizować lekcje o własnym regionie?* // Geografia w Szkole. - 1993, nr 5, s. 282-286

BINKIEWICZ-KOŁODZIEJ Danuta : *Opowiem ci o mojej małej Ojczyźnie. Wyszukiwanie informacji na określony temat* // Poradnik Bibliotekarza. - 1997, nr 6, s. 28-29

BRZEZIŃSKA Elżbieta : *Spacerkiem po mojej miejscowości : propozycja zajęć integrujących różne dziedziny wiedzy* // Biblioteka w Szkole. - 2001, nr 4, s. 12-13

CZERNICKA Grażyna : *Wystawy i plener fotograficzny : edukacja regionalna na przykładzie Gimnazjum w Pajęcznie*. - Temat wystawy – “Nasze miasto i najbliższa okolica” // Biblioteka w Szkole. - 2001, nr 4, s.18

DALIBÓG Anna : *Regionalizmy w nauczaniu języka polskiego : zestawienie bibliograficzne w wyborze* // Język Polski w Szkole dla kl. IV-VI. - 2000/2001, nr 3, s. 105-106

DEDA Sławomir : *Skąd pochodzimy, kim jesteśmy?*. - *Lekcja geografii* // Wszystko dla Szkoły. - 1998, nr 3, s. 3

GORLEWSKA Anna : *Tematyka regionalna na lekcjach*. - *Edukacja historyczna* // Edukacja i Dialog. - 2000, nr 2, s. 48-51

GORLEWSKA Anna : *Tematyka regionalna w edukacji historycznej* // Wszystko dla Szkoły. - 2000, nr 4, s. 4

GRZELAKOWSKA Elżbieta, WALENTA Gabriela : *Regionalizm – czy to tylko moda?* // Przegląd Edukacyjny. - 1999, nr 4, s. 15-16
Propozycja zajęć nt. “Moje podwórko, ulice, miasto... - zabawa z herbami”- dla różnych grup wiekowych.

HELAK Jolanta : *Jak realizujemy ścieżkę edukacji regionalnej w gimnazjum* // Forum humanistów. - 2000, nr 4, s. 41-43

KACZMAREK Bogumiła : *Realizacja ścieżki edukacji regionalnej w szkole podstawowej* // Język Polski w Szkole dla klas IV-VI. – 2000/2001, nr 4, s. 46-67

KUBIAK Janina : *Regionalia w bibliotece szkolnej : (o nieefektywnych formach pracy słów kilka)* // Biblioteka w Szkole. - 2001, nr 4, s. 14

KUBIAK Ewa, SZCZEPANIAK Maria : *Nasze Winiary : projekt edukacyjny*. - *Edukacja regionalna* // Biblioteka w Szkole. - 2001, nr 4, s. 8-11

OLZACKA Katarzyna : *“Patrzę na starą fotografię”*, czyli edukacja regionalna w pracy biblioteki szkolnej // Biblioteka w Szkole. - 2000, nr 11, s. 10

PROKOWSKA Teresa, MEDYŃSKA Marzena : *Regionalizm w bibliotece szkolnej* // Biblioteka w Szkole. - 1999, nr 11, s. 26

PULS Ewa : *Kształtowanie lokalnej świadomości historycznej poprzez konkurs wiedzy o przeszłości Bydgoszczy* // Wiadomości Historyczne. - 1998, nr 3, s. 160-174

SOPOT-ZEMBOK Barbara : *Wędrówki po małej ojczyźnie - Wycieczki* // Wychowanie na co Dzień. - 1998, nr 3, wkł. s. III-IV

STEFAŃSKA Kazimiera : *Lekcje dziedzictwa kulturowego w regionie : sugestie metodyczne na temat lekcji plenerowych i muzealnych* // Język Polski w Szkole dla kl. IV-VIII. - 1997/1998, nr 3, s. 62-71

SZPULAK Grażyna : *Edukacja regionalna na przykładzie biblioteki Zespołu Szkół Ogólnokształcących w Kłodzku (formy realizacji)* // Biblioteka w Szkole. - 2001, nr 4, s. 17

WURSZT Halina : *Jak rozbudzam zainteresowania dzieci w młodszym wieku szkolnym kulturą naszego regionu* // Dyrektor Szkoły. - 2000, nr 7/8, s. 26-27

ZELLMA Anna : *Organizacyjno-metodyczne aspekty wychowania do poszanowania dziedzictwa kulturowego w regionie* // Wychowanie na co Dzień. - 2000, nr 10/11, s. 30-33

ZIELECKI Alojzy : *Wiedza o regionie wprowadzeniem do edukacji historycznej* // Wiadomości Historyczne. - 2000, nr 4, s. 205-212

KRÓTKIE
WYKŁADY

PEDAGOGIKI

Edukacja regionalna

redakcja naukowa

Anna Weronika Brzezińska

Aleksandra Hulewska

Justyna Słomska

WYDAWNICTWO NAUKOWE PWN